

Ympäristön vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin

Ideakortti-sarjaa julkaisee Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin Kuntapalvelut -tulosalueen Kuntien hyvinvointistrategiat -ryhmä.

Ideakorteissa esitellään ideoita ja ratkaisuja, joiden avulla eri alojen ammattilaiset voivat kehittää toimintatapojaan.

ISSN 1456-4475

Tässä kortissa esitellään menetelmä, joka auttaa eri toimialoja, etenkin ympäristö- ja teknistä alaa tunnistamaan työnsä terveysvaikutuksia. Ympäristön terveysvaikutukset eivät ole pelkästään uhkia. Tekninen ja ympäristötoimi helpottavat monin tavoin ihmisten arkea, tarjoavat apua elämän sujumiseen ja edistävät terveyttä ja hyvinvointia.

Kansanterveys

Kansanterveyslain mukaan kansanterveys-työ kohdistuu yksilöön, väestöön ja elinympäristöön. Kansanterveystyön toimenpiteet ovat:

- sairauksien ja tapaturmien hoitoa
- sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä
- terveyden edistämistä.

Terveysvaikutukset

Maailman terveysjärjestö, WHO, määrittelee terveyden fyysisenä, psyykkisenä, sosiaalisena, emotionaalisenä ja hengellisenä hyvinvointina, joka vaihtelee elämänkulun eri vaiheissa. Sairauksien poissaolo on useimmille terveyden tärkein sisältö. Terveyttä voidaan pitää myös selviytymisenä kullekin ikäkaudelle ominaisista työ- ja toimintakyvyn vaatimuksista, huolimatta sairauksista ja elämänlaatua heikentävistä häiriötekijöistä. Terveys on siis voimavaroja ja elämän laatua.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kunnassa edellyttää eri toimialojen yhteistyötä. Ongelmana on eri toimialojen vaikeus tunnistaa oman työnsä terveysvaikutuk-

set. Tässä kortissa esitetty terveysvaikutusten jaottelu auttaa eri toimijoita havaitsemaan työnsä yhteydet sairauksien hoitoon ja ehkäisyyn, tapaturmien ehkäisyyn ja terveyden edistämiseen.

Ne terveyteen vaikuttavat tekijät, joita ei voi luokitella hoidoksi tai ehkäisyksi, ovat tässä jaotellussa terveyden edistämistä.

Sairauksien hoidossa ja ehkäisyssä huomio kiinnittyy sairauteen. Ehkäisyssä ja terveyden edistämisisä näkökulma on tulevaisuuteen suuntautuva, ennakoiva. Olennaista on myös elämänlaadun parantuminen. Tällöin terveys ja hyvinvointi ovat hyvin lähellä toisiaan.

Esimerkkejä ehkäisystä ja terveyden edistämisestä

Putkimies asentaessaan jätevesiviemäriä parantaa ympäristön hygieniää ja ehkäisee tällä tavoin sairauksia.

Puistotyöntekijä kukkaistutusta hoitaessaan luo viihtyisää ja esteettisesti kaunista ympäristöä, joka tuottaa mielihyvää puiston käyttäjille ja siten edistää heidän hyvinvointiaan ja terveyttään.

KANSANTERVEYS ON:

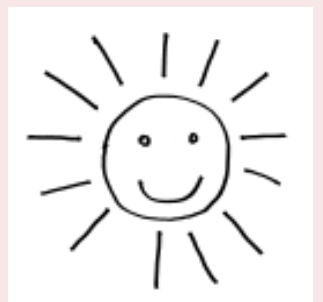
hoitoa

ehkäisyä

edistämistä

Tekninen ja ympäristötoimi vaikuttaa terveyteen!

Ympäristö sairauksien hoidossa

Tekninen ja ympäristötoimi voivat vaikuttaa sairauksien hoitoon kiinnittämällä huomiota hoitotilojen laatuun ja soveltuvuuteen.

Esimerkkinä tästä on sairaalasuunnittelu. Hoitotilojen laadulla on merkitystä sekä hoidon sujuvuuteen ja kustannuksiin että tuloksiin.

Hoitotilojen saavutettavuuteen vaikuttavat puolestaan yhdyskuntarakenne ja liikennetarkaisut.

Avohoitoon ja kuntoutukseen soveltuvat ympäristöt ja asunnot ovat ympäristötoimen panosta hoitotyössä.

Hoitoa edistävän ympäristön suunnittelussa huomioidaan:

- Hoitotilojen laatu ja määrä
- Soveltuvuus eri väestöryhmille
- Hoitopaikkojen saavutettavuus
- Sijainti yhdyskuntarakenteessa
- Liikenneyhteydet
- Kotisairaanhoidon soveltuva asunto
- Arkiympäristö soveltuu kuntoutukseen
- Tekniset apuvälineet.

Esimerkki:

Hyvä logistiikka lisää sairaalan tuottavuutta (Kurenniemi, Yhteiskuntapolitiikka 4/2004)

Ympäristö tapaturmien ja sairauksien ehkäisyssä

Terveellinen ja turvallinen ympäristö ehkäisee sekä sairauksia että tapaturmia.

Suomen kansallinen ympäristöterveysohjelma käsittelee näitä tehtäviä.

Perinteisen ympäristöterveystyön kohteena ovat ympäristön terveysuhat ja työlle on olemassa kattava lainsäädäntö ja vakiintuneet muodot ja vastuut.

Ympäristöterveyden keskeiset alueet ovat:

- Vesi
- Ilma
- Elintarvikkeet
- Jätteet
- Pilaantunut maaperä
- Säteily
- Ympäristömelu
- Kemikaalit
- Ympäristöönnettomuudet
- Tapaturmat
- Ilmastomuutos.

Esimerkki:

Liikennemelu nostaa verenpainetta. (Occupational and Environmental Medicine 2007;64)

Ympäristö terveyden edistämässä

Ympäristön psyykkiset, sosiaaliset ja esteettiset tekijät vaikuttavat hyvinvointiin ja terveyteen.

Ympäristötoimen tehtävät sisältävät laajan määrän terveyttä edistäviä, elämän laatua parantavia tehtäviä. Tällaista työtä on virkistävän, viihtyisän, mielihyvää tuottavan sekä myönteisiä sosiaalisia suhteita luovan ympäristön toteuttaminen.

Tätä työtä voidaan tehdä osana omaa perustyötä eikä se välttämättä aiheuta lisää kustannuksia, ainoastaan perustyön hyvän tekemisen.

Terveyttä edistävän ympäristön suunnittelussa huomioidaan:

- liikunnan mahdollistava ja liikuntaan innostava ympäristö
- virkistävä ja viihtyisä ympäristö
- turvallisuuden tunne, mm. riittävä valaistus
- myönteiset sosiaaliset kontaktit.

Esimerkki:

Virherympäristö vähentää stressiä ja kivun tunnetta (Kalevi Korpela, Vihreä kaupunki, Tutkas, Eduskunnan julkaisuja 3/2001, Patrik Gran Människornas behov av parker, Sveriges lantbruksuniversitet nro 107/1992)

Taulukon avulla eri toimialat voivat tarkastella oman työnsä yhteyttä terveyteen, niin hoitoon, ehkäisyyn kuin terveyden edistämiseen. Esimerkkitaulukossa on ympäristön terveysvaikutuksia.

KANSANTERVEYS	YMPÄRISTÖTOIMI, esimerkkejä
Hoito	Hoitotilojen laatu Hoidon saavutettavuus Hoitotilojen soveltuvuus käyttäjälle Avopalvelujen mahdollisuus Kotisairaala Arkiympäristössä tapahtuva kuntoutus
Ehkäisy - tapaturmat	Liikennetapaturmat Ympäristöonnettomuudet Kaatumistapaturmat Kotitapaturmat Liikuntatapaturmat Lasten turvallinen ympäristö
Ehkäisy - sairaudet	Ympäristöterveys: Vesi, ilma, elintarvikkeet, jätteet, säteily, melu, kemikaalit, ilmasto-muutos. Arkiliikunnan mahdollistava ja liikuntaan innostava ympäristö.
Edistäminen	Elämänlaatu Elämänhallinta Myönteiset sosiaaliset kontaktit Virkistys, viihtyisyys, mielihyvä

**Täytä taulukko
oman työsi vaikutuksista terveyteen**

Lisää tietoa

Sosiaali- ja terveysministeriö (2006). Terveyden edistämisen laatusuositus. Julkaisuja 2006:19.

Sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö (1997). Suomen kansallinen ympäristöterveysohjelma. Komiteamietintö 1997:8. Edita. Helsinki.

Ympäristöministeriö (2006). Ympäristöterveys yhdyskuntasuunnittelussa. Suomen ympäristö 13/2006. Edita. Helsinki.

Terveys kunnan kaikessa toiminnassa

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut 2006 Terveyden edistämisen laatusuosituksen. Terveyttä edistävien elinympäristöjen (toimintalinja 2) tavoitteena on:

Eri hallinnonalat asettavat elinympäristön terveyteen turvallisuuteen, virikkeellisyys-

teen ja viihtyisyyteen sekä palvelujen saatavuuteen liittyviä tavoitteita osana kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua ja osallistuvat yleiskaavoitukseen.

Mallissa on hahmotettu ympäristön ja kansanterveyden välisiä suhteita. Vastaavasti voivat eri hallinnonalat tarkastella omaa toimintaansa.

Terveyshaittoja vähentävä	Terveyttä edistävä suunnittelu
Rajattu ympäristöterveyden käsite	Laaja ympäristöterveyden käsite
Toimintaa ohjaavat ohje- ja raja-arvot	Toimintaa ohjaavat elinympäristön laatutekijöiden sekä ihmisten toimintojen ja kokemusten huomioon ottaminen
Haittojen ja riskien minimointi ja hallinta	Huomio terveyteen vaikuttavissa välillisissä tekijöissä (kuten yhdyskuntarakenne, asuinalueen ominaisuudet)
Sektorikohtainen asiantuntemus (vaikiintuneet prosessit hallitsevat alan tietämystä)	Monialainen asiantuntemus (uusien toimijoiden ja asiantuntemuksen alojen mukaantulo)

Julkaisija

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes

Kuntapalvelut -tulosalue,
Kuntien hyvinvointistrategiat -ryhmä
<http://groups.stakes.fi/KHS/FI>

Postiosoite
PL 220, 00531 Helsinki

www.stakes.fi

Stakesin julkaisut: puh (09) 3967 2190
asiakaspalvelu(@)stakes.fi

Ideakortit on luettavissa osoitteessa:
<http://groups.stakes.fi/KHS/FI/Julkaisut/ideakortit.htm>

Ympäristön terveysvaikutukset jaetaan ympäristöministeriön julkaisussa Ympäristöterveys yhdyskuntasuunnittelussa terveyshaittoja vähentävään ja terveyttä edistävään suunnitteluun. Jaottelu vastaa tämän kortin käsitteitä sairauksien ehkäisystä ja terveyden edistämisestä.